

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 13 юни 2022 г.
(OR. fr, en)

9761/22

ECOFIN 550
UEM 154
SOC 345
EMPL 227
COMPET 448
ENV 549
EDUC 218
RECH 341
ENER 257
JAI 812
GENDER 90
ANTIDISCRIM 70
JEUN 101
SAN 346

БЕЛЕЖКА

От:	Генералния секретариат на Съвета
До:	Комитета на постоянните представители/Съвета
№ док. Ком.:	9413/22 - COM(2022) 619 final
Относно:	Препоръка за ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА относно националната програма за реформи на Латвия за 2022 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Латвия за 2022 г.

Приложено се изпраща на делегациите посоченият по-горе проект за препоръка на Съвета, преработен и съгласуван в различните комитети на Съвета въз основа на предложението на Комисията COM(2022) 619 final.

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

от ...

относно националната програма за реформи на Латвия за 2022 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Латвия за 2022 г.

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 121, параграф 2 и член 148, параграф 4 от него,

като взе предвид Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета от 7 юли 1997 г. за засилване на надзора върху състоянието на бюджета и на надзора и координацията на икономическите политики¹, и по-специално член 5, параграф 2 от него,

като взе предвид препоръката на Европейската комисия,

като взе предвид резолюциите на Европейския парламент,

като взе предвид заключенията на Европейския съвет,

като взе предвид становището на Комитета по заетостта,

като взе предвид становището на Икономическия и финансов комитет,

като взе предвид становището на Комитета за социална закрила,

като взе предвид становището на Комитета за икономическа политика,

като има предвид, че:

¹ ОВ L 209, 2.8.1997 г., стр. 1.

- (1) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета², с който бе създаден Механизъм за възстановяване и устойчивост, влезе в сила на 19 февруари 2021 г. По Механизма за възстановяване и устойчивост се предоставя финансова подкрепа за осъществяването на реформи и инвестиции, водещи до фискален стимул, финансиран от Съюза. Той допринася за икономическото възстановяване и за осъществяването на устойчиви и увеличаващи растежа реформи и инвестиции, по-специално за насърчаването на екологичния и цифровия преход, като същевременно укрепва устойчивостта и потенциалния растеж на икономиките на държавите членки. Той спомага също за укрепване на устойчивите публични финанси и за стимулиране на растежа и създаването на работни места в средносрочен и дългосрочен план. Максималното финансово участие за държава членка в рамките на Механизма за възстановяване и устойчивост ще бъде актуализирано през юни 2022 г. в съответствие с член 11, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/241.

² Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 17).

- (2) На 24 ноември 2021 г. Комисията прие годишния обзор на устойчивия растеж, с което постави началото на европейския семестър за координация на икономическите политики за 2022 г. Тя надлежно взе предвид Социалния ангажимент от Порто, подписан на 7 май 2021 г., за по-нататъшно прилагане на Европейския стълб на социалните права, провъзгласен от Европейския парламент, Съвета и Комисията на 17 ноември 2017 г. На 25 март 2022 г. Европейският съвет одобри приоритетите на годишния обзор на устойчивия растеж за 2022 г. На 24 ноември 2021 г. въз основа на Регламент (ЕС) № 1176/2011 на Европейския парламент и на Съвета³ Комисията прие и доклада за механизма за предупреждение, в който Латвия не бе посочена като една от държавите членки, за които ще се извърши задълбочен преглед. На същата дата Комисията прие и препоръка за препоръка на Съвета относно икономическата политика на еврозоната и предложение за съвместния доклад за заетостта за 2022 г., в който се анализира прилагането на насоките за заетостта и принципите на Европейския стълб на социалните права. На 5 април 2022 г. Съветът прие препоръката относно икономическата политика на еврозоната⁴ („препоръката от 2022 г. относно еврозоната“), а на 14 март 2022 г. – съвместния доклад за заетостта.

³ Регламент (ЕС) № 1176/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 ноември 2011 г. относно предотвратяването и коригирането на макроикономическите дисбаланси (ОВ L 306, 23.11.2011 г., стр. 25).

⁴ Препоръка на Съвета от 5 април 2022 г. относно икономическата политика на еврозоната (ОВ С 153, 7.4.2022 г., стр. 1).

- (3) След световната пандемия нахлуването на Русия в Украйна значително промени геополитическия и икономическия контекст. Последиците от нахлуването върху икономиките на държавите членки бяха усетени, наред с другото, чрез по-високите цени на енергията, храните и суровините и по-слабите перспективи за растеж. По-високите цени на енергията са особено тежки за най-уязвимите домакинства, изпитващи енергийна бедност или изложени на риск от енергийна бедност, както и за дружествата, които са най-уязвими спрямо растежа на цените на енергията. В Съюза се наблюдава и безпрецедентен приток на хора, бягащи от Украйна. Икономическите последици от агресивната война на Русия засегнаха държавите членки асиметрично. В този контекст на 4 март 2022 г. за първи път бе задействана Директива 2001/55/ЕО на Съвета⁵ чрез Решение за изпълнение (ЕС) 2022/382 на Съвета⁶, с която на разселените лица от Украйна беше предоставено правото на законно пребиваване в Съюза, както и достъп до образование и обучение, пазара на труда, здравеопазване, жилищно настаняване и социално подпомагане.

⁵ Директива 2001/55/ЕО на Съвета от 20 юли 2001 г. относно минималните стандарти за предоставяне на временна закрила в случай на масово навлизане на разселени лица и за мерките за поддържане на баланса между държавите членки в полагането на усилия за прием на такива лица и понасяне на последиците от този прием (ОВ L 212, 7.8.2001 г., стр. 12).

⁶ Решение за изпълнение (ЕС) 2022/382 на Съвета от 4 март 2022 г. за установяване на съществуването на масово навлизане на разселени лица от Украйна по смисъла на член 5 от Директива 2001/55/ЕО и за въвеждане на временна закрила (ОВ L 71, 4.3.2022 г., стр. 1).

- (4) Като се има предвид бързо променящата се икономическа и геополитическа ситуация, през 2022 г. европейският семестър възобновява широкообхватната си координация на икономическите политики и политиките по заетостта, като същевременно се усъвършенства в съответствие с изискванията за изпълнение на Механизма за възстановяване и устойчивост, както е посочено в годишния обзор на устойчивия растеж за 2022 г. Изпълнението на приетите планове за възстановяване и устойчивост е от съществено значение за постигането на приоритетите на политиката в рамките на европейския семестър, тъй като плановете обхващат всички или значителна част от съответните специфични за всяка държава препоръки, отправени през циклите на европейския семестър за 2019 г. и 2020 г. Специфичните за всяка държава препоръки за 2019 г. и 2020 г. продължават да бъдат също толкова важни и за плановете за възстановяване и устойчивост, които са преразгледани, актуализирани или изменени в съответствие с членове 14, 18 и 21 от Регламент (ЕС) 2021/241, в допълнение към всички останали специфични за всяка държава препоръки, отправени до датата, на която са представени тези преразгледани, актуализирани или изменени планове.
- (5) Общата клауза за дерогация в Пакта за стабилност и растеж действа от март 2020 г. В съобщението си от 3 март 2021 г., озаглавено „Една година от началото на пандемията от COVID-19: ответни мерки на фискалната политика“, Комисията изрази становище, че решението за дезактивиране или продължаване на прилагането на общата клауза за дерогация следва да се основава на цялостна оценка на състоянието на икономиката, като равнището на икономическата активност в Съюза или еврозоната се сравнява с равнищата отпреди кризата (края на 2019 г.) като ключов количествен критерий. Повишената несигурност и силните рискове от влошаване на икономическите перспективи в контекста на войната в Европа, безпрецедентното покачване на цените на енергията и продължаващите смущения във веригата на доставки оправдават удължаването на срока на действие на общата клауза за дерогация на Пакта за стабилност и растеж до 2023 г.

- (6) Съгласно подхода в препоръката на Съвета от 18 юни 2021 г.⁷, съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Латвия за 2021 г., общата фискална позиция понастоящем се измерва най-добре с промяната в първичните разходи (след приспадане на дискреционните мерки по отношение на приходите и като се изключват временните извънредни мерки, свързани с кризата с COVID-19), но като се включват свързаните със средносрочния потенциален растеж разходи, финансирани с безвъзмездна подкрепа (безвъзмездни средства) по Механизма за възстановяване и устойчивост и други средства от Съюза⁸. Освен общата фискална позиция, за да се прецени дали националната фискална политика е предпазлива и дали съставът ѝ допринася за устойчиво възстановяване, което е в съответствие с екологичния и цифровия преход, се обръща внимание и на развитието на финансираните на национално равнище първични текущи разходи⁹ (след приспадане на дискреционните мерки по отношение на приходите и като се изключват временните извънредни мерки, свързани с кризата с COVID-19) и инвестиции.

Препоръка на Съвета от 18 юни 2021 г., съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност за 2021 г. на Латвия (ОВ С 304, 29.7.2021 г., стр. 63).

⁸ Прогнозите за фискалната позиция и нейните компоненти в настоящата препоръка са оценки на Комисията, основани на допусканията, залегнали в прогнозата на Комисията от пролетта на 2022 г. Оценките на Комисията на средносрочния потенциален растеж не включват положителното въздействие на реформите, които са част от плана за възстановяване и устойчивост и които могат да стимулират потенциалния растеж.

⁹ Нефинансирани с безвъзмездни средства от Механизма за възстановяване и устойчивост или други средства на Съюза.

- (7) На 2 март 2022 г. Комисията прие съобщение, в което се предоставят общи насоки за фискалната политика през 2023 г. („фискалните насоки“), целящи да се подпомогне изготвянето на програмите за стабилност и конвергенция на държавите членки и по този начин да се засили координацията на политиките. Комисията отбеляза, че въз основа на макроикономическите перспективи от зимната прогноза от 2022 г. преминаването от съвкупна подкрепяща фискална позиция през 2020–2022 г. към до голяма степен неутрална съвкупна фискална позиция, при запазване на готовността да се реагира на променящата се икономическа ситуация, изглежда подходящо през 2023 г. Комисията обяви, че фискалните препоръки за 2023 г. следва да продължат да бъдат диференцирани между отделните държави членки и да вземат предвид възможното разпространение на ефекти между отделните държави. Комисията прикани държавите членки да отразят насоките в своите програми за стабилност и конвергенция. Комисията пое ангажимент да следи отблизо икономическото развитие и при необходимост ще коригира своите насоки на политиката най-късно с пролетния пакет за европейския семестър от края на май 2022 г.
- (8) По отношение на фискалните насоки фискалните препоръки за 2023 г. отчитат влошените икономически перспективи, повишената несигурност и допълнителните рискове от влошаване, както и по-високата инфлация в сравнение със зимната прогноза от 2022 г. на Комисията. На фона на тези съображения фискалните мерки трябва да доведат до увеличение на публичните инвестиции за екологичния и цифровия преход и енергийната сигурност и до поддържане на покупателната способност на най-уязвимите домакинства, така че да се смекчи въздействието на покачването на цените на енергията и да се спомогне за ограничаване на инфлационния натиск от вторични ефекти чрез целенасочени и временни мерки. Фискалната политика трябва да остане гъвкава, за да се адаптира към бързо променящите се обстоятелства, включително предизвикателствата, произтичащи от агресивната война на Русия срещу Украйна по отношение на отбраната и сигурността, и да бъде диференцирана в отделните държави членки в зависимост от тяхното фискално и икономическо положение, включително по отношение на излагането им на кризата и притока на разселени лица от Украйна.

- (9) На 30 април 2021 г. Латвия представи на Комисията своя национален план за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/241. Съгласно член 19 от Регламент (ЕС) 2021/241 Комисията оцени целесъобразността, ефективността, ефикасността и съгласуваността на плана за възстановяване и устойчивост в съответствие с насоките за оценка, съдържащи се в приложение V към посочения регламент. На 13 юли 2021 г. Съветът прие своето решение за изпълнение за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Латвия¹⁰. Отпускането на траншовете зависи от приемането на решение на Комисията в съответствие с член 24, параграф 5 от Регламент (ЕС) 2021/241, гласящо, че Латвия е изпълнила задоволително съответните ключови етапи и цели, определени в решението за изпълнение на Съвета. Задоволителното изпълнение предполага, че постигането на предходните ключови етапи и цели е запазено.
- (10) В съответствие със срока, определен в член 4 от Регламент (ЕО) № 1466/97, на 22 април 2022 г. Латвия представи своята национална програма за реформи за 2022 г. и на 26 май 2022 г. програмата си за стабилност за 2022 г. Двете програми бяха оценени заедно, за да бъдат отчетени взаимовръзките между тях. В съответствие с член 27 от Регламент (ЕС) 2021/241 националната програма за реформи за 2022 г. отразява също шестмесечното докладване на Латвия относно напредъка, постигнат при изпълнението на нейния план за възстановяване и устойчивост.
- (11) На 23 май 2022 г. Комисията публикува доклада за Латвия за 2022 г. В него беше оценен напредъкът на Латвия в изпълнението на съответните специфични за държавата препоръки, приети от Съвета през 2019 г., 2020 г. и 2021 г., и беше направен преглед на изпълнението от страна на Латвия на плана за възстановяване и устойчивост въз основа на набора от показатели за възстановяване и устойчивост. Въз основа на този анализ в доклада за държавата бяха посочени пропуски по отношение на предизвикателствата, които не са разгледани или са само частично разгледани в плана за възстановяване и устойчивост, както и по отношение на новите и нововъзникващите предизвикателства, включително породените от руското нахлуване в Украйна. В него бяха оценени също напредъкът на Латвия при прилагането на Европейския стълб на социалните права и постигането на водещите цели на Съюза в областта на заетостта, уменията и намаляването на бедността, както и напредъкът в постигането на целите на ООН за устойчиво развитие.

¹⁰ ST 10157/2021; ST 10157/2021 ADD1.

- (12) На 23 май 2022 г. Комисията представи доклад, изготвен в съответствие с член 126, параграф 3 от Договора. В този доклад се разглежда състоянието на бюджета на Латвия, тъй като нейният дефицит по консолидирания държавен бюджет през 2021 г. надхвърли референтната стойност по Договора от 3% от брутният вътрешен продукт (БВП). В доклада се стига до заключението, че критерият за дефицита не е изпълнен. В съответствие със съобщението от 2 март 2022 г. Комисията не предложи откриването на нови процедури при прекомерен дефицит през пролетта на 2022 г. и ще прецени отново дали е необходимо да предложи откриването на такива процедури през есента на 2022 г.
- (13) В препоръката си от 20 юли 2020 г.¹¹ Съветът препоръча на Латвия да предприеме всички необходими мерки през 2020 и 2021 г., в съответствие с общата клауза за дерогация, за ефективно справяне с пандемията от COVID-19, поддържане на икономиката и подпомагане на последващото възстановяване. Освен това той препоръча на Латвия, когато икономическите условия позволяват това, да провежда фискални политики, насочени към постигане на разумни средносрочни фискални позиции и гарантиране на устойчивостта на дълга, като същевременно засили инвестициите. През 2021 г. съгласно данните, потвърдени от Евростат, дефицитът по консолидирания държавен бюджет на Латвия се увеличи от 4,5% от БВП през 2020 г. на 7,3%. Ответните мерки на фискалната политика на Латвия подпомогнаха икономическото възстановяване през 2021 г., а временните извънредни мерки нараснаха от 2,8% от БВП през 2020 г. на 5,2% през 2021 г. Мерките, предприети от Латвия през 2021 г., бяха в съответствие с препоръката на Съвета от 20 юли 2020 г. Дискреционните бюджетни мерки, приети от правителството през 2020 г. и 2021 г., бяха като цяло временни или съпътствани от компенсаторни мерки. В същото време някои от дискреционните мерки, приети от правителството през периода 2020—2021 г., не бяха временни или съпътствани от компенсаторни мерки, състоящи се главно в намаляване на ставката на социалноосигурителните вноски, увеличаване на прага за облекчение за данъка върху доходите на физическите лица, увеличаване на заплатите на медицинския персонал и учителите, както и увеличаване на минималните социални обезщетения. Съгласно данните, потвърдени от Евростат, консолидираният държавен дълг нарасна от 43,3% от БВП през 2020 г. на 44,8% от БВП през 2021 г.

¹¹ Препоръка на Съвета от 20 юли 2020 г. относно националната програма за реформи на Латвия за 2020 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Латвия за 2020 г. (ОВ С 282, 26.8.2020 г., стр. 89).

- (14) Макроикономическият сценарий в основата на бюджетните прогнози в програмата за стабилност за 2022 г. е реалистичен през 2022 г. и предпазлив след това. Правителството предвижда реалният БВП да нарасне с 2,1 % през 2022 г. и с 2,5 % през 2023 г. За сравнение в прогнозата на Комисията от пролетта на 2022 г. се предвижда сходен растеж на реалния БВП от 2,0% през 2022 г. и леко по-висок растеж на БВП от 2,9% през 2023 г., главно поради по-положителните перспективи за частното потребление и износа. В своята програма за стабилност за 2022 г. правителството очаква номиналният дефицит да намалее до 6,5 % от БВП през 2022 г. и до 2,8 % през 2023 г. Големият дефицит през 2022 г. отразява главно мерките, включени в бюджета за 2022 г., а именно увеличаване на помощите за подоходен данък, значителен инвестиционен пакет и увеличение на заплатите на служителите в сектора на здравеопазването, вътрешните работи и образованието. Освен това широката правителствена подкрепа за домакинствата и предприятията за смекчаване на покачването на цените на енергията, както и прогнозираният по-бавен растеж на данъчните приходи поради отрицателното въздействие върху икономиката от руското нашествие в Украйна, ще поддържат дефицита повишен, въпреки че подкрепата за икономиката във връзка с COVID-19 е значително по-ниска през 2022 г., отколкото през 2021 г. Съгласно програмата за стабилност за 2022 г. съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне до 45,7% през 2022 г. и да спадне до 45,2% през 2023 г. Въз основа на мерките на политиката, известни към крайната дата за изготвяне на прогнозата, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2022 г. се предвижда бюджетен дефицит за 2022 г. и 2023 г. в размер съответно на 7,2 % от БВП и 3,0 % от БВП. Това е повече от дефицита, предвиден в програмата за стабилност за 2022 г., главно поради допълнителните мерки на политиката, включени в прогнозата на Комисията от пролетта на 2022 г., а именно създаването на национални резерви за сигурност на енергийните доставки съгласно последните изменения на Закона за енергетиката (очаквано фискално въздействие от 0,6% от БВП през 2022 г.). Създаването на резервите беше обявено по надежден начин, но не беше известно по време на изготвянето на програмата за стабилност за 2022 г. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2022 г. се предвижда съотношение на консолидирания държавен дълг към БВП от 47,0% през 2022 г. и 46,5% през 2023 г., което е над прогнозата в програмата за стабилност за 2022 г. Разликата се дължи на по-високия прогнозен дефицит и по-ниската прогноза за номиналния БВП. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2022 г. средносрочният (10-годишен среден) потенциален растеж на производството се оценява на 2,3%. Тази прогноза не включва обаче въздействието на реформите, които са част от плана за възстановяване и устойчивост и могат да стимулират потенциалния растеж на Латвия.

- (15) През 2022 г. правителството постепенно премахна по-голямата част от мерките, предприети в отговор на кризата, предизвикана от COVID-19, така че се очаква временните извънредни мерки да намалее от 5,2% от БВП през 2021 г. на 0,8% през 2022 г. Държавният дефицит е засегнат от мерките, приети за противодействие на икономическото и социалното въздействие на увеличението на цените на енергията, които според прогнозата на Комисията от пролетта на 2022 г. се оценяват на 0,9% от БВП през 2022 г. и се очаква да бъдат поетапно отменени през 2023 г.¹² Тези мерки се състоят главно от пределни цени на енергията за домакинствата и предприемачите, пълно покритие на някои подкомпоненти на тарифата за електроенергия от държавата, както и подкрепа за конкретни социални групи и по-бедни домакинства. Тези мерки бяха обявени за временни. Ако обаче цените на енергията останат високи през 2023 г., някои от тези мерки биха могли да бъдат продължени. Някои от тези мерки не са целенасочени, по-специално общите пределни цени на енергията. Бюджетният дефицит е повлиян и от разходите за осигуряване на временна закрила на разселените лица от Украйна, които в прогнозата на Комисията от пролетта на 2022 г. се очаква да бъдат 0,3% от БВП през 2022 г. и 0,5% от БВП през 2023 г.¹³, както и от увеличените разходи за отбрана с 0,1% от БВП през 2022 г. и 0,3% от БВП през 2023 г.
- (16) В препоръката си от 18 юни 2021 г. Съветът препоръча през 2022 г. Латвия да поддържа подкрепяща фискална позиция, включително импулса, осигурен от Механизма за възстановяване и устойчивост, и да запази инвестициите, финансирани на национално равнище. Съветът също така препоръча на Латвия да контролира нарастването на национално финансираните текущи разходи и, когато икономическите условия позволяват това, да провежда фискална политика, насочена към постигане на разумни средносрочни фискални позиции и осигуряване на фискална устойчивост в средносрочен план, и същевременно да засили инвестициите с цел стимулиране на потенциала за растеж.

¹² Числата представляват равнището на годишните бюджетни разходи за мерките, предприети от есента на 2021 г. насам, включително текущите приходи и разходи, както и когато е уместно, мерките за капиталови разходи.

¹³ Очаква се общият брой на лицата, разселени от Украйна в Съюза, постепенно да достигне 6 милиона до края на 2022 г., като тяхното географско разпределение се изчислява въз основа на големината на установилата се диаспора, относителното население на приемащата държава членка и актуалното разпределение на разселените лица от Украйна в целия Съюз към март 2022 г. За бюджетните разходи за едно лице оценките се основават на модела за микросимулация Euromod на Съвместния изследователски център на Комисията, като се вземат предвид както паричните преводи, така и обезщетенията в натура като образование и здравеопазване, на които лицата може да имат право.

(17) През 2022 г. според прогнозата на Комисията от пролетта на 2022 г. и информацията, включена в програмата за стабилност на Латвия за 2022 г., се предвижда фискалната позиция да бъде подкрепяща и да възлиза на -3,3% от БВП, както се препоръчва от Съвета¹⁴. Латвия планира да предоставя непрекъсната подкрепа за възстановяването, като използва Механизма за възстановяване и устойчивост, за да финансира допълнителни инвестиции, както беше препоръчано от Съвета. Положителният принос към икономическата активност на разходите, финансирани с безвъзмездни средства по Механизма за възстановяване и устойчивост и други средства от Съюза, се прогнозира да нарасне с 0,8% от БВП в сравнение с 2021 г. Предвижда се финансираните на национално равнище инвестиции да осигурят експанзионистичен принос към фискалната позиция от 0,3 процентни пункта през 2022 г.¹⁵ Поради това Латвия планира да запази финансираните на национално равнище инвестиции, както се препоръчва от Съвета. Същевременно ръстът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (без новите мерки по отношение на приходите) през 2022 г. се очаква да доведе до експанзионистичен принос в размер на 1,5 процентни пункта към цялостната фискална позиция. Този значителен експанзионистичен принос включва допълнителното въздействие на мерките за справяне с икономическото и социалното въздействие на увеличението на цените на енергията (0,8 % от БВП), както и разходите за предоставяне на временна закрила на разселените лица от Украйна (0,3 % от БВП). Латвия като цяло държи под контрол нарастването на национално финансираните текущи разходи през 2022 г., тъй като значителният експанзионистичен принос на национално финансираните текущи разходи през 2022 г. се дължи главно на мерките за справяне с икономическото и социалното въздействие на повишаването на цените на енергията, както и на разходите за предоставяне на временна закрила на разселените лица от Украйна.

¹⁴ Отрицателният (положителният) знак на показателя съответства на превишение (недостиг) на растежа на първичните разходи в сравнение със средносрочния икономически растеж, което е индикация за експанзионистична (рестриктивна) фискална политика.

¹⁵ Очаква се другите финансирани на национално равнище капиталови разходи да имат експанзионистичен принос от 0,7 процентни пункта от БВП, тъй като прогнозата на Комисията от пролетта на 2022 г. включва фискалното въздействие от създаването на резерви за сигурност на енергийните доставки в съответствие с последните изменения на Закона за енергетиката.

- (18) В прогнозата на Комисията от пролетта на 2022 г. се предвижда фискалната позиция през 2023 г. да бъде +3,2 % от БВП, при условие че политиката остане непроменена¹⁶. Очаква се през 2023 г. Латвия да продължи да използва безвъзмездните средства по Механизма за възстановяване и устойчивост, за да финансира допълнителни инвестиции в подкрепа на възстановяването. Положителният принос към икономическата активност на разходите, финансирани с безвъзмездни средства по Механизма за възстановяване и устойчивост и други средства от Съюза, се прогнозира да нарасне с 0,9 процентни пункта от БВП в сравнение с 2022 г. Предвижда се финансираните на национално равнище инвестиции да осигурят рестриктивен принос към фискалната позиция от 0,8 процентни пункта през 2023 г.¹⁷ Същевременно ръстът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (без новите мерки по отношение на приходите) през 2023 г. се очаква да доведе до рестриктивен принос в размер на 2,7 процентни пункта към цялостната фискална позиция. Това включва въздействието на постепенната отмяна на мерките за справяне с повишените цени на енергията (0,9% от БВП) и допълнителните разходи за предоставяне на временна закрила на разселените лица от Украйна (0,1% от БВП).
- (19) В програмата за стабилност за 2022 г. се очаква дефицитът по консолидирания държавен бюджет постепенно да намалее до 2,3% от БВП през 2024 г. и до 1,7% до 2025 г. Ето защо се планира дефицитът по консолидирания държавен бюджет да остане под 3% от БВП през периода на програмата. В тези прогнози се предвижда постепенно прекратяване на програмите за подпомагане и стабилно нарастване на данъчните приходи. Съгласно програмата за стабилност за 2022 г. съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да намалее през 2025 г., по-конкретно с намаление до 44,5% през 2024 г. и до 43,4% през 2025 г. Съгласно анализа на Комисията рисковете за устойчивостта на дълга изглеждат ниски в средносрочен план.

¹⁶ Отрицателният (положителният) знак на показателя съответства на превишение (недостиг) на растежа на първичните разходи в сравнение със средносрочния икономически растеж, което е индикация за експанзионистична (рестриктивна) фискална политика.

¹⁷ Другите финансирани на национално равнище капиталови разходи се очаква да имат рестриктивен принос от 0,6 процентни пункта от БВП, което се дължи на базовия ефект, а именно през 2022 г. прогнозата на Комисията от пролетта на 2022 г. предвижда фискалното въздействие от създаването на резерви за сигурност на енергийните доставки, но такава мярка не се предвижда за 2023 г.

(20) Данъчните приходи на Латвия като дял от БВП са значително под средните за Съюза, което ограничава финансирането на обществени услуги. Приходите от корпоративни данъци, които Латвия събира, са най-ниските в Съюза (0,7% от БВП през 2020 г.), а приходите от данъци върху недвижимата собственост са 1,0% от БВП в сравнение със средна стойност за Съюза от 2,3% от БВП. Освен това, въпреки че данъчната тежест върху средностатистическия работещ член на домакинството е около средната за Съюза, имплицитната данъчна ставка върху труда е сред най-ниските в Съюза, което показва значителни възможности за увеличаване на приходите от данъчно облагане на труда чрез по-добро събиране и по-висока прогресивност. Публичните разходи на Латвия за здравеопазване и социална закрила са особено ниски в сравнение със средните за Съюза, което възпрепятства навременния и равен достъп до здравеопазване и адекватното социално подпомагане. В резултат на това Латвия има едно от най-големите неравенства по отношение на доходите и се нарежда на последните места по въздействие на социалните трансфери за намаляване на бедността и по здравни резултати в Съюза. Въпреки неотдавнашните увеличения минималният доход, минималните пенсии и обезщетенията за инвалидност попадат под прага на бедността. Ограниченият достъп и качество на социалното подпомагане и услуги за уязвимите групи допълнително възпрепятстват социалното приобщаване. Системата за дългосрочни грижи е недостатъчно развита, като предлагането на грижи в домашни условия и услуги в общността е ограничено. Социалните жилища са оскъдни и често не осигуряват подходящи условия на живот. Освен това социалното подпомагане е различно в отделните общини и често не е достатъчно целенасочено. По-високото данъчно облагане на имуществото и капитала и по-голямата прогресивност на облагането на доходите предлагат най-добрия потенциал за увеличаване на данъчните приходи, тъй като тези източници остават недостатъчно използвани в сравнение със средните за Съюза. Освен това усилията за намаляване на сивата икономика следва да продължат отвъд мерките, предвидени в плана за възстановяване и устойчивост.

(21) В съответствие с член 19, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/241 и критерий 2.2 от приложение V към същия регламент планът за възстановяване и устойчивост включва широк набор от взаимно подсилващи се реформи и инвестиции, които трябва да бъдат изпълнени с помощта на примерен график за изпълнението до 31 август 2026 г. Те спомагат за преодоляването на всички или на значителна част от икономическите и социалните предизвикателства, очертани в специфичните за държавата препоръки, отправени от Съвета до Латвия в рамките на европейския семестър през 2019 г. и 2020 г., в допълнение към всички специфични за държавата препоръки, отправени до датата на приемане на плана за възстановяване и устойчивост. По-специално планът на Латвия за възстановяване и устойчивост включва мерки, насочени в различна степен към всичките шест общи предизвикателства — фискалната сфера, човешкия капитал, публичната администрация, производителността и цифровия и екологичния преход. Планът за възстановяване и устойчивост включва реформи, свързани с управлението и финансирането на висшите учебни заведения, изпълнението на всеобхватна стратегия за човешките ресурси в здравеопазването и въвеждането на индексация на обезщетенията за минимален доход. Значителните инвестиции включват екологизирането на транспортната система в метрополитния район на Рига, по-специално, наред с другото, чрез придобиване на чисти обществени превозни средства и енергийното саниране както на частни, така и на обществени сгради и предприятия. Планирани са и значителни инвестиции за насърчаване на регионалното развитие: изграждане на училища, промишлени паркове и жилища на достъпни цени и модернизиране на болниците. Очаква се тези мерки да стимулират по устойчив начин потенциала за растеж на икономиката.

- (22) Изпълнението на плана за възстановяване и устойчивост на Латвия се очаква да допринесе за постигането на по-нататъшен напредък в екологичния и цифровия преход. Мерките в подкрепа на целите в областта на климата в Латвия представляват 37,6% от общия размер на отпуснатите по плана за възстановяване и устойчивост средства, докато мерките в подкрепа на целите в областта на цифровите технологии възлизат на 21% от общия размер на отпуснатите по плана за възстановяване и устойчивост средства. Пълното изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост в съответствие със съответните ключови етапи и цели ще помогне на Латвия да се възстанови бързо от последиците от кризата с COVID-19, като същевременно укрепи своята устойчивост. Системното участие на социалните партньори и други съответни заинтересовани страни продължава да бъде важно за успешното изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост, както и на други икономически политики и политики в областта на заетостта, които излизат извън рамките на плана за възстановяване и устойчивост, за да се гарантира широка ангажираност с цялостната програма на политиката.
- (23) Латвия представи споразумението за партньорство, предвидено в Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета¹⁸, на 25 май 2022 г., а останалите програми в областта на политиката на сближаване, предвидени в същия регламент, все още не са представени. В съответствие с Регламент (ЕС) 2021/1060 Латвия трябва да вземе предвид съответните специфични за нея препоръки при програмирането на фондовете на политиката на сближаване за периода 2021–2027 г. Това е предварително условие за подобряване на ефективността и максимално увеличаване на добавената стойност на финансовата подкрепа, която ще бъде получена от фондовете на политиката на сближаване, като същевременно се насърчават координация, взаимно допълване и съгласуваност между тези фондове на политиката на сближаване и други инструменти и фондове на Съюза. Успешното прилагане на Механизма за възстановяване и устойчивост и програмите по линия на политиката на сближаване зависи и от премахването на пречките пред инвестициите в подкрепа на екологичния и цифровия преход и балансираното териториално развитие.

¹⁸ Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика (ОВ L 231, 30.6.2021 г., стр. 159).

(24) Освен икономическите и социалните предизвикателства, разгледани в плана за възстановяване и устойчивост, Латвия е изправена пред редица допълнителни предизвикателства, включително достъпа до банково кредитиране. През по-голямата част от последното десетилетие кредитният поток към частния сектор е отрицателен. Той стана положителен през 2016 г., но темпът на нарастване на кредитирането остана под темпа на растеж на БВП. През 2020 г. дългът на частния сектор възлизаше на 66,5% от БВП в сравнение с 78,3% от БВП 5 години по-рано. За малките и средните предприятия е особено трудно да получат кредит, отчасти поради по-високия кредитен риск, но те също така са изправени пред относително високи разходи за кредитиране и утежнена документация. Освен това ниската ликвидност на активите, предлагани за обезпечение, прави особено трудно получаването на кредит извън региона на Рига. Това представлява значителна пречка както за ипотечното кредитиране, така и за кредитирането на предприятията. Освен това финансирането на потребителските екологосъобразни технологии би могло да стане по-достъпно чрез по-евтини и дългосрочни кредитни продукти. Усилията на политиката бяха насочени главно към подпомагане на кредитирането чрез съчетаването му с публични безвъзмездни средства. Това обаче е свързано със значителни разходи за държавния бюджет и следователно не е устойчив начин за стимулиране на кредитирането. Облекчаването на ограниченията, свързани с предлагането на кредити, изисква общо подобряване на прозрачността и доверието в бизнес средата, включително намаляване на сивата икономика. Освен това има възможност за увеличаване на процента на събиране на вземанията по кредитите, което би намалило разходите на банките, свързани с необслужваните кредити, и което би могло да бъде улеснено от една по-ефективна правна система. Целевите кредитни и гаранционни схеми биха могли да спомогнат за намаляване на ликвидните рискове, пред които са изправени банките, когато приемат обезпечения на относително неликвидни пазари. Схемите за публично кредитиране на стратегически важни инвестиции, като например екологичният преход и регионалното развитие, биха могли да увеличат ефективната конкуренция на банковия пазар или да запълнят недостига на пазара, когато банковото финансиране е твърде скъпо или не е налично. Освен това публичните схеми за гарантиране и отпускане на заеми предлагат значително по-ефективен от гледна точка на разходите начин за подпомагане на частните заеми в сравнение със схемите за отпускане на безвъзмездни средства. Освен пречките пред банковото финансиране латвийският пазар за алтернативни източници на финансиране не е достатъчно развит и има потенциал за подобряване на достъпа на предприятията до финансиране.

- (25) В отговор на мандата, възложен от държавните и правителствените ръководители на Съюза във Версайската декларация, предложението на Комисията за план REPowerEU има за цел постепенно да бъде премахната зависимостта на Съюза от вноса на изкопаеми горива от Русия във възможно най-кратък срок. За тази цел в диалог с държавите членки Комисията се стреми да определи най-подходящите проекти, инвестиции и реформи на национално и регионално равнище и на равнището на Съюза. Целта на тези мерки е да се намали цялостната зависимост от изкопаеми горива и да се замени вносът на изкопаеми горива от Русия.
- (26) Според данните от 2020 г. нефтените продукти (33,8%) и природният газ (21,6%) представляват около половината от енергийния микс на Латвия, а останалата част се състои главно от енергия от възобновяеми източници (44,1%). Русия е доставяла целия внос на природен газ в Латвия (по-висок от средния за ЕС дял от 44% зависимост от вноса на руски газ) и е била основен източник (20%) на внос на нефтени продукти в Латвия (до голяма степен в съответствие със средната стойност за ЕС от 26% зависимост от вноса на руски нефт).¹⁹ Зависимостта на Латвия от доставките на газ от Русия е значително намалена поради връзката ѝ с Литва, която предоставя на Латвия достъп до терминала за втечнен природен газ в Клайпеда. Латвия е допълнително свързана с Естония и Финландия, което прави четирите държави част от един и същ пазар на природен газ. Съоръжение за съхранение, разположено в Латвия, дава възможност за изглаждане на сезонните несъответствия в търсенето и предлагането и съхранява резерв за сигурност за балтийския пазар. Препоръчва се инвестициите в нова инфраструктура и мрежи, свързани с природния газ, да бъдат съобразени с бъдещето, когато е възможно, за да се улесни тяхната дългосрочна устойчивост чрез бъдеща промяна на предназначението им за устойчиви горива. Завършването на текущата синхронизация с континенталната електроенергийна мрежа на Съюза, осигуряването на достатъчен капацитет за междусистемните връзки със съседните държави членки и осъществяването на съвместни проекти за енергия от възобновяеми източници следва все пак да останат приоритет на политиката. Освен подобренията в газовата инфраструктура, насочени към осигуряване на алтернативни източници на доставки, намаляването на енергийната зависимост от Русия ще изисква Латвия да ускори внедряването на възобновяеми енергийни източници и да повиши енергийната ефективност, по-специално в строителния и транспортния сектор. Планът за възстановяване и устойчивост на Латвия включва мерки, които имат за цел да улеснят частните инвестиции във вятърна енергия от разположени на сушата инсталации.

¹⁹ Евростат (2020 г.), дял на руския внос спрямо общия внос на природен газ, суров нефт. За средните стойности за ЕС-27 общият внос се основава на вноса от държави извън ЕС-27. За Латвия целият внос включва търговията в рамките на Съюза. Суровият нефт не включва рафинираните нефтопродукти.

По-ранното от планираното изпълнение на мерките, както наскоро беше обявено от правителството, би могло да спомогне за ускоряване на инвестициите във вятърна енергия от разположени на сушата инсталации. Увеличаването на дела на възобновяемите енергийни източници обаче ще изисква Латвия да проучи възможностите за вятърна енергия от разположени в морето инсталации. Мерките за енергийна ефективност, включително основното саниране, биха могли да бъдат засилени, по-специално в областта на сградите, транспорта и промишлеността. За да диверсифицира енергийния микс, Латвия обмисля да инвестира в ядрената енергетика в сътрудничество със съседните държави членки. За постигането на съответствие с целите „Подготвени за цел 55“ в Латвия ще е необходима още по-голяма амбиция по отношение на намаляването на емисиите на парникови газове, увеличаването на енергията от възобновяеми източници и повишаването на енергийната ефективност.

- (27) Въпреки че ускоряването на прехода към неутралност по отношение на климата и премахването на изкопаемите горива ще доведе до значителни разходи за реструктуриране в няколко сектора, Латвия може да използва Механизма за справедлив преход в контекста на политиката на сближаване, за да смекчи социално-икономическото въздействие на прехода в най-засегнатите региони. Освен това Латвия може да използва Европейския социален фонд плюс, създаден с Регламент (ЕС) 2021/1057 на Европейския парламент и на Съвета²⁰, за да подобри възможностите за заетост и да засили социалното сближаване.
- (28) С оглед на оценката на Комисията Съветът разгледа програмата за стабилност за 2022 г., като становището му²¹ е изразено по-специално в препоръка 1.
- (29) С оглед на тясната взаимобвързаност между икономиките на държавите членки от еврозоната и колективния им принос за функционирането на Икономическия и паричен съюз Съветът препоръчва на държавите членки от еврозоната да предприемат действия, включително чрез своите планове за възстановяване и устойчивост, за да изпълнят препоръките, съдържащи се в препоръката от 2022 г. относно икономическата политика на еврозоната. За Латвия това е отразено по-специално в препоръки 1, 2 и 3.

²⁰ Регламент (ЕС) 2021/1057 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за създаване на Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+) и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1296/2013 (ОВ L 231, 30.6.2021 г., стр. 21).

²¹ Съгласно член 5, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 1466/97.

ПРЕПОРЪЧВА на Латвия да предприеме през 2022 г. и 2023 г. следните действия:

1. През 2023 г. да гарантира, че растежът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи е в съответствие с като цяло неутрална позиция на политиката, като се вземе предвид продължаващата временна и целенасочена подкрепа за най-уязвимите от покачването на цените на енергията домакинства и предприятия и за хората, бягащи от Украйна. Да има готовност да адаптира текущите разходи към променящата се ситуация. Да увеличи публичните инвестиции за екологичния и цифровия преход, както и за енергийната сигурност, като се вземе предвид инициативата REPowerEU, включително чрез използване на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза. Да провежда фискална политика, насочена към постигане на разумни средносрочни фискални позиции. Да разшири данъчното облагане, включително на имуществото и капитала, и да укрепи адекватността на здравеопазването и социалната закрила с цел намаляване на неравенството.
2. Да продължи да изпълнява своя план за възстановяване и устойчивост в съответствие с ключовите етапи и цели, включени в Решението за изпълнение на Съвета от 13 юли 2021 г. Да представи програмните документи в областта на политиката на сближаване за периода 2021–2027 г., за да приключи преговорите с Комисията, а след това да започне да ги изпълнява.
3. Да подобри достъпа до финансиране за малките и средните предприятия чрез публично кредитиране и гаранционни схеми, насочени към улесняване на инвестициите от стратегическо значение, по-специално екологичния преход и регионалното развитие.
4. Да намали цялостната зависимост от изкопаеми горива и да диверсифицира вноса на изкопаеми горива чрез ускоряване на внедряването на възобновяеми енергийни източници, осигуряване на достатъчен междусистемен капацитет, разнообразяване на енергийните доставки и маршрути и намаляване на общото потребление на енергия чрез амбициозни мерки за енергийна ефективност.

Съставено в Брюксел на [...] година.

За Съвета

Председател